

УДК 796:378.147

Салатенко Иван Александрович
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
Харченко Сергій Миколайович
доцент кафедри фізичного виховання,
Коломієць Андрій Якович
старший викладач кафедри фізичного виховання
Сумський національний аграрний університет
(Суми, Україна)

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Анотація. Розглянуто причини виникнення проблеми фізичного виховання студентів економічних спеціальностей в контексті професійно-прикладної фізичної підготовки та шляхи їх вирішення. Нами висвітлено, що професійна готовність майбутніх фахівців характеризується інтегративним станом особистості, що поєднує оптимальну систему потреб, мотивів, знань, умінь, навичок, тобто того, що становить професійної якості фахівця і його відношення до професійної діяльності.

Ключові слова: студенти, економічні спеціальності, професійно-прикладна фізична підготовка, фізичне виховання, здоров'я.

Салатенко Иван Александрович
кандидат наук по физическому воспитанию и спорту,
Харченко Сергей Николаевич
доцент кафедры физического воспитания,
Коломиец Андрей Яковлевич
старший преподаватель кафедры физического воспитания
Сумский национальный аграрный университет
(Сумы, Украина)

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПРИКЛАДНАЯ ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ И ПУТИ ЕЕ УЛУЧШЕНИЯ

Аннотация. Рассмотрены причины возникновения проблемы физического воспитания студентов экономических специальностей в контексте профессионально-прикладной физической подготовки и пути их решения. Нами показано, что профессиональная готовность будущих специалистов характеризуется интегративным состоянием личности, сочетающей оптимальную систему потребностей, мотивов, знаний, умений, навыков, то есть того, что составляет профессиональные качества специалиста и его отношение к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: студенты, экономические специальности, профессионально-прикладная физическая подготовка, физическое воспитание, здоровье.

Salatenko Ivan
PhD in Physical Education and Sport,
Kharchenko Sergii
assistant professor, Department of Physical Education,
Kolomeic Andrei
Senior Lecturer, Department of Physical Education
Sumy National Agrarian University
(Sumy, Ukraine)

PROFESSIONAL-APPLIED PHYSICAL TRAINING OF STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALTIES
AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

Abstract. *The reasons for the appearance of the problem of physical education of students of economic specialties in the context of professionally applied physical training and the ways of their solution are considered. We have shown that the professional readiness of future specialists is characterized by an integrative state of the personality that combines an optimal system of needs, motives, knowledge, skills, and abilities, that is, what constitutes the professional qualities of a specialist and his attitude to professional activity.*

Keywords: *students, economic specialties, professionally applied physical training, physical education, health.*

Вступ. На даний час студентська молодь України складає науковий, культурний, інтелектуальний потенціал країни, генофонд нації. Завжди постає питання збереження та зміцнення здоров'я та покращення фізичного розвитку студентів, що є важливою культурно-освітньою, економічною і соціально-політичною проблемою. Їх фізичний стан різко погіршився протягом останнього десятиріччя внаслідок зниження рухової активності, поширення шкідливих звичок, поганой екології поглиблення соціально-економічної та демографічної кризи [1; 2; 3].

Проведені дослідження у радянський період розвитку нашої країни Б. І. Загорського [4], В. І. Ільніча [5; 6; 7], В. А. Кабачкова [8; 9; 10], переконливо довели про ефективність професійно-прикладної фізичної підготовки у формуванні професійно важливих психічних і фізичних якостей, стійкості організму до професійних захворювань, підвищення рівня фізичної та професійної підготовленості, успішності оволодіння професією та подальшого вдосконалення в ній.

На основі окремих спортивних спеціалізацій (баскетбол, волейбол, ритмічна гімнастика, гандбол, боротьба, атлетична гімнастика, спортивне орієнтування), доцільно створювати експериментальні програми ППФП для студентів ЗВО [11; 30].

Провідні науковці наголошують на тому, що [12; 13; 14; 15; 16] в переважній більшості студентів зовсім немає потягу до занять фізичною культурою. Основною причиною є – відсутність диференційованого підходу до характерних вправ і навантажень, які пропонують студентіві необхідне стимулювання до занять.

ППФП – спеціалізований педагогічний процес, спрямований на розвиток фізичних якостей, рухових навичок і функцій організму, сприяє успішному освоєнню та вдосконаленню професії. ППФП повинна будуватися в єдиному взаємозв'язку

(відповідних співвідношеннях) із загальною фізичною підготовкою (ЗФП) [17].

Результати дослідження. Дослідження останніх років показали, що для організації комплексного процесу професійної підготовки фахівців певного профілю необхідно інтегрувати та об'єднати мінімум шість видів підготовки:

– фізичну, яка забезпечує динамічне здоров'я, стійкість до гіподинамії та гіпокінезії;

– теоретичну, яка формує науковий та евристичний рівні знань;

– тренажерну (спеціальну), яка моделює професійну діяльність та окремі її фрагменти у звичних і екстремальних умовах діяльності;

– психологічну, яка виховує психологічну готовність до професійної діяльності в цілому та до окремих її фрагментів у житті;

– реальну професійну діяльність у різних умовах;

– психофізіологічну, яка виробляє стійкість психічного та фізіологічного рівнів людського фактора до екстремальних умов і в такий спосіб матеріалізує професійні знання, навички й уміння в надійніших параметрах [18; 19].

Основою фізичної підготовки до майбутньої трудової діяльності можна вважати всебічний фізичний розвиток. Це база для вдосконалення всіх життєво важливих функцій організму, необхідних рухових якостей, умінь, навичок. За рахунок розвитку промислової техніки, автоматизації виробництва, створення непринципних технологічних процесів, впровадження автоматичних систем управління, електроніки, кібернетики, збільшення швидкості та ефективності дії засобів змінює й характер виробничої праці. За рахунок вищезазначеного ручна праця та фізичне навантаження зменшується, частина розумової праці в загальному балансі робочого часу зростає. Усе це веде до подальшого підвищення спеціальних вимог, які пред'явлені до організму людини, а також до фізичної підготовки спеціаліста [20].

Фізична підготовка не вирішує повною мірою всіх питань цієї проблеми. Тому для певних професій необхідно профілювання фізичного виховання з урахуванням особливостей праці фахівців, яких готують, що отримало назву професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) [7; 8; 21]. Вона є складовою частиною програми фізичного виховання у закладах вищої освіти різного профілю.

Вивченням даної проблеми комплексно займалася велика кількість учених [8; 9; 10; 22]. Ними було встановлено, що ППФП як багатосторонній процес має важливе значення як у системі підготовки майбутніх фахівців, так і в системі виробництва, тобто безпосередньо на робочому місці. Безперечним є і той факт, що ППФП дозволяє зменшити час адаптації до робочих умов, досягнути, зберегти та збільшити рівень працездатності впродовж робочого дня, зняти втому та швидко відновити життєві сили організму людини після роботи.

Навички фахівців економічного профілю, передбачають вміння працювати з різними програмами на комп'ютері та є обов'язковим для студентів економічних вишів. За рахунок цього студентам доводиться чимало часу проводити в положенні «сидячи» за комп'ютером, вивчаючи й освоюючи роботу з даними програмними пакетами, що призводить, як правило, до зменшення обсягу рухової діяльності [23; 24].

Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх спеціалістів залишається важливою та актуальною й сьогодні. Тому проблема вдосконалення процесу ППФП, як

такої, що є однією зі складових професійної майстерності людини, потребує дієвого підходу до її вирішення [6].

Професійно-прикладна фізична підготовка – є самостійним розділом курсу фізичного виховання студентів, а також тією проміжною ланкою, яка з'єднує психофізіологічну підготовку студентської молоді у стінах ЗВО з їх майбутньою професійною діяльністю. Саме через професійно-прикладну підготовку навчальний предмет «фізичне виховання» реалізує зв'язок навчального процесу з виробництвом [25].

Отже, результати спостережень дають підставу стверджувати, що високий рівень фізичної підготовленості має велике значення для працівників сучасного виробництва чітко виявляється в збереженні здоров'я, стійкості до захворювань, несприятливих впливів виробничого середовища [26; 27].

Рівень розвитку необхідних для професії психічних і фізичних якостей та рухових навичок, забезпечує підвищення соціальної активності, здатність швидко й ефективно виконувати трудові операції, тривалий час зберігати й оперативно відновлювати працездатність [27; 28; 29].

Отже, на нашу думку, загальна фізична готовність людини до економічної спеціальності займає своє певне місце, рівноцінне іншим. Неможливо уявити економіста, у якого не розвинуті загальна й силова (статична) витривалість за умови постійної концентрації уваги.

Таким чином, незважаючи на наукові дослідження попередників, якість ППФП фахівців різного профілю потребує вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Єфімова В. М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень / В. М. Єфімова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 1. – С. 57–60.
2. Кібальник О. Я. Застосування фітнес-технології для підвищення рухової активності та фізичної підготовленості підлітків: дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 / Кібальник Оксана Яківна. – Суми, 2008. – 295 с.
3. Темченко В. О. Спортивно-орієнтоване фізичне виховання у вищих навчальних закладах із застосуванням інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. спец. 24.00.02 / В. О. Темченко. – Дніпропетрівськ, 2015. – 22 с.
4. Загорский Б. И. К вопросу о теоретических основах профессионально-прикладной физической подготовки / Б. И. Загорский // Всесоюзная V научно-методическая конференция по профессионально-прикладной физической подготовке. – М.: Клайпеда, 1975. – С. 41–43.
5. Ильинич В. И. О взаимосвязи общей и профессионально-прикладной подготовки в процессе физического воспитания студентов / В. И. Ильинич // Теория и практика физической культуры – 1979. – № 10. – С. 37–38.
6. Зыков М. Б. Электрофизиологические корреляты типологических свойств спортсменов / М. Б. Зыков. – Совершенствование научных основ физического воспитания и спорта. – Л., 1978. – С.113–114.
7. Ильинич В. И. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов. Физическая культура в профессиональной деятельности бакалавра и специалиста /

- под ред. В.И. Ильинича // Физическая культура студента: учебник. – М.: Гардарики, 1999. – С. 380–432.
8. Кабачков В. А. Основы физического воспитания с профессиональной направленностью в учебных заведениях профтехобразования: автореф. дис. ... док. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / В. А. Кабачков. – М., 1996. – 28 с.
  9. Кабачков В. А. Профессионально-прикладная физическая подготовка учащихся средних ПТУ / В. А. Кабачков. – М.: Высшая школа, 1982. – 140 с.
  10. Кабачков В. А. Профессионально производственная направленность физического воспитания школьников / В. А. Кабачков, П. З. Сирис // Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1984. – 158 с.
  11. Крамской С. И. Физическая культура и спорт – составная часть культуры общества / С. И. Крамской // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харьков, 2004. – № 1. – С. 219–224.
  12. Безверхня Г. В. Формування ціннісних орієнтацій в процесі фізичного виховання студентів / Г. В. Безверхня, М. І. Маєвський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 1. – С. 10–12.
  13. Грушевський В. О. Технологія формування мотиваційних потреб до занять фізичною культурою студентів 1 курсу з урахуванням регіональних особливостей проживання / В. О. Грушевський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 10. – С. 28–30.
  14. Козицька А. П. Негативне ставлення студентів до занять з фізичної культури. Причини. Шляхи вирішення проблеми / А. П. Козицька, Л. П. Пшенична // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 10. – С. 72–75.
  15. Лисяк В. М. Розвиток інтересу до занять фізичною культурою і спортом студентської молоді / В. М. Лисяк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць у галузі фіз. культури і спорту. – Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2004. – № 1. – С. 172–178.
  16. Лошицько Т. І. Результати оцінки інтегрального компоненту здоров'я студентів / Т. І. Лошицько // Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 9. – С. 50–52.
  17. Полянский В. П. Теоретико-методические основы совершенствования прикладной физической культуры (ее содержания и форм) в современном обществе: автореф. дис. ... док. пед. наук: спец. 13.00.01 / В. П. Полянский. – М., 1999. – 62 с.
  18. Макаренко М. В. Основи професійного відбору військових спеціалістів та методика вивчення індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми / М. В. Макаренко. – К.: Інститут фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, науково-дослідний центр гуманітарних проблем збройних сил України. – К., 2006. – 365 с.
  19. Макаров Р. Н. Основы формирования профессиональной надежности личного состава гражданской авиации / Р. Н. Макаров. – М.: Воздушный транспорт, 1990. – 384 с.

20. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры / Л. П. Матвеев. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.
21. Пономаренко А. Н. Педагогические исследования в системе профессионально-прикладной физической подготовки / А. Н. Пономаренко // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 1998. – № 9. – С. 11.
22. Магльований А. В. Закономірності взаємозв'язку розумової і фізичної працездатності студентів і методи оптимізуючого управління цими засобами фізичного виховання і спорту: автореф. дис. ... док. біолог. наук: спец. 05.13.09 / А. В. Магльований. – Київ, 1993. – 36 с.
23. Раевский Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов технических вузов: учеб. пособие / Р. Т. Раевский. – М.: Высш. школа, 1985. – 136 с.
24. Холодов Ж.К. Теория и методика физического воспитания и спорта: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Ж. К. Холодов, В. С. Кузнецов. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 480 с.
25. Дяченко А. П. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов-стоматологов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. П. Дяченко. – К., 1997. – 22 с.
26. Пономаренко А. Н. Педагогические исследования в системе профессионально-прикладной физической подготовки / А. Н. Пономаренко // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 1998. – № 9. – С. 11.
27. Раевський Р. Т. Шляхи вдосконалення фізичного виховання студентів у вузах України на межі ХХІ століття / Р. Т. Раевський // Студентський фізкультурно-спортивний рух в Україні на порозі ХХІ століття: національно-історичні, соціально-економічні, оздоровчо-профілактичні аспекти відродження: всеукр. наук.-практ. конф.: тези, доп. – К., 1998. – С. 6–7.
28. Раевський Р. Т. Навчальна програма для вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації / Р. Т. Раевський, М. О. Третьяков, С. М. Канішевський. – Київ, 2003. – 28 с.
29. Ребрина А. Проблема виховання у студентів вищого технічного закладу освіти позитивного ставлення до фізичного виховання / А. Ребрина // Молода спортивна наука. – Львів, 2003. – Т. 2. – № 7. – С. 205–207.
30. Салатенко І. О. Шляхи покращення професійно-прикладної фізичної підготовки студентів економічних спеціальностей / І. О. Салатенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 11. – С. 90–94.